

Etzanizen idazlanetako batzuk dira *Lur berri billa* (poesia), *Irulearen negarra* (antzerkia), *Kanta-kantari* (abestiak) eta *Izotz kandelak* (eleberria).

mak landu zituen beti, bere garai-kide zenbaiten zoritxarrerako. Orixe adibidez Etzanizek arnas handiagoko lanak egin ez izana tamalgarrizat jo zuen. Mitxelenak ere antzeko zerbait esaten zuen, hobetze grinarik ez zuela, eta hobetze grina horren faltan ez duela hartzen euskal literaturan inspirazioz eta baliabidez legokiokeen lekua. «Berea trantsizio poesia da —dio Lekuonak—. Gerra aurretik hasia zen aldaketa, baina gerra eta gero mozketak ikaragarria egon zen, eta Etzanizek, behar bada, gerra aurreko Lizardi eta Lauaxetaren lanaren eta gerra ondoko en arteko zubi lana betetzen du: Gandiaga gaztea, Iratzeder eta beste. Gerraurreko poesiari jarraitzen egiten dio, baina garaiko existentzialismotik ezaugarriak ongi jasoak zituela. 60etan sortzen den poesian garrantzizko poeta bat dela uste dut, eta hori gabe gaizki ulertuko genukeela. Poema laburrak egin izanak berak jada markatzen du berrikuntza bat».

Lekuonak ez omen luke Etzanizen narratiba poesiaren pare jarriko. «Irakurria dut bere *Izotz kandelak*, baina ez dut uste ekarpen berezirik duenik». Bi sail bereizten ditu Etzanizen poesian. Bata era tradiziozkoan egindako lanarena da —«oso onak dira sail horretako lanak, tartean *Kattalin* euskal balada, hamarreko nagusian eginitako hiru bertsoz osatua; eta *Iturritxo*, alegia moduko bat»—. Beste saila Etzanizek maitalearen bizikizunetatik sorturiko poemek osatzen dute. «Hor ere oso onak badira. Poema laburrak, libreak dira, baina aldi berean, kantutegia ongi menderatzen duenez, metrika aldetik ez du oraindik libertade handirik hartu. Puntuetan eusten dio. Batez ere harrigarria da erabiltzen duen iruditeria. Euskal Herrian gutxitan erabiliak sartu ditu. Gero, sinbolikoki bere iritzia ematen du, eta hizkuntza horretan aukera handikoa da».

Sentiberatasunez betea

Lekuonak ezagutu zuen Etzaniz. «Nik gogoan daukadana da sentiberatasun handia zuela. Berezi behar da lagunartean nolakoa zen eta bakarka egin zuen lana. Poesian oso handia da. Garai hartako politika egoeraz eta pedagogiaz esan zituenak nik uste dut bizi izan zuen giroak eragindakoak

Joxe Azurmendi

«*Etzanizen tragedia da bere belaunaldiko mentalitatearekin eta jendearekin hautsi egin zuela baina atzetik zetozen gazteei ezin izan zitzaizela lotu*»

Juan Mari Lekuona

«*Sorkuntza lanetan, poesia berriaz Nemesis Etzanizek egin zuen ekarpena —nire ustez egin zuen handiena— ukaezina da*»

Eugenio Arozena

«*Euskal Herriko antzerkigintzaren historian nik ez dut ikusi inor hain garbi eta ongi giro teologikoak agertzen*»

Joxeanton Artze

«*Gure lehendabiziko bileretara agertu egin zen On Nemesis. Bera nolabait bat zetorren Ez dok amairu-ren planteamenduekin*»

Lourdes Iriondo

«*Izugarri modernoa zen. Bere kanta denak ziren 'txa-txa-txa', 'samba' edota 'mambo'. Hitzak ere oso alaiak ziren. Oso gaztea zen*»

Txillardegi

«*Ikasle izan nuen. Ni irakasle eta bera ikasle! Euskara baturik ez zen oraindik, eta han ibiltzen zen bera, Mitxelenak eta biok Diputazioan ematen genituen klaseetan*»

Halegin horren barruan, poesiak zati bat besterik ez zuen bete Nemesis Etzanizen baitan. Antzerkiari ere eskaini zion bere luma, eta Antzertiko zuzendari izandako Eugenio Arozena oiartzuarraren ustez, azkoitiarrak arlo honetan egin zituen lanak militantzia orokor baten barruan ulertu behar dira: «Nemesis Etzaniz militantea izan da betitik, euskal kulturaren militantea, eta bere antzerki lanak ere militantzia horretan sartzen ditut nik». Bere antzezlanen ildoak zehaztekoan, garai batean elizatarrek antzerkiari ematen zioten kutsu erlijiosoaren bidetik jo zuela dio Arozenak. «Bergarara apaiz joan zen une beretik antzerki munduan murgildu zen Etzaniz. Debara etorri zen gero, eta hor ere antzerkia egin zuen. Gero Azkoiti-ra joan zen, eta han ere antzerkian aritu zen. Eta azkenik, Donostiara etorri zenean, antzerki mugimenduekin lotu zen. Gizon honek bere militantzia kulturako arlo askotan jorratzen du, antzerkian ere bai, elizgiro horretan».

Zazpi antzezlan

Nemesis Etzanizen antzezlanak ez dira asko hala ere. Zazpi bat antzezlan idatzi zituen, eta itzulpen bat ere egin zuen. «Nik esan ohi dut egitura teologikoa duela bere antzerkiak. Irulearen negarra obran bi bando egiten ditu esaterako: gaiztoak eta zintzoak. Euskaldunena onena da. Baita Gabak zekarren eguna-n ere. Euskal Herria sorginen erasoengatik dago gaiztotua horietan. Irulearen negarra lanean Itziarko Ama agertzen baldin bada euskaldunen salbatzaile, Gabak zekarren eguna-n Arantzazukoak betetzen du lan hori».

Etzanizen hiru lan nabarmenak ditu Arozenak, elkarren artean antzekotasunik aurki daitekeelakoan: *Maite ere neurritz*, *Zotzean bizia* eta *Gabon-zauria*. «Ematen du hirurak batean emateko obrak direla».

Zotzean bizia obran ikus daiteke Antzertiko zuzendari ohiaren aburuz Etzanizen eta bere garaiko hainbat kulturgileren jantzitasuna. «Bakarrizketa bat da eta bakarrizketa horren egiturak, nahiz eta gaia ezberdina izan, Txekhov-en lana dakar gogora. Oso ongi eginitako lana da. Bizitzaren estimurik ez